

Un centenari

Arbre genealògic dels Bécquer

Adam Bécquer (1620)

.....
.....

(rebesavi) Martí Bécquer - (Úrsula Díez de Tejada)



(besàvia) Mencia Bécquer - (Julià Domínguez)



(avi) Antoni Domínguez - (M.^a Antònia Insausti)



(pare) Josep Domínguez (Bécquer) - (Joaquima Bastida)



Valerià i Gustau Adolf Bécquer

No és pas fàcil que ningú que vagi a Sevilla, deixi de donar un tomb pels jardins de Maria Lluïsa, al costat del Guadalquivir. És el millor de la ciutat moderna. I tampoc és fàcil que, una vegada en aquell meravellós indret, no s'atanci a una ombrívola placeta on, mig abrigat per les branques d'uns llorers, es dreça un petit monument a l'autor de les **Rimas**, mort en plena juvenesa ara fa cent anys: Gustau Adolf Bécquer.

Pocs llibres de versos assoliren a les terres hispàniques una millor difusió i una més pregonia popularitat. I, tal vegada, cap altre fou més estergit pels aprenents de poeta i per molts que, amb tot i no tenir vocació per la poesia, sentiren el deler d'expressar l'emoció que, difícilment, pot traduir-se en paraules. En altre temps ens ho haurien contat els qui, jovecels, van sentir-se ferits pel mal d'amor, o les damiselles postromàntiques atacades pel de la malenconia.

Bécquer és un cas ben poc freqüent a la història de les lletres. La societat dels seus dies creia més en altres ídols: Campoamor i Núñez de Arce. Campoamor a qui va comparar-se'l amb els grans genis de totes les èpoques (!), amb la seva filosofia barata, la seva versificació rodolinesca i la seva total absència de sentit líric. I Núñez de Arce, a mil colzes d'alçada de l'anterior, de mètrica apuradíssima, dens, rotund de concepte i amic de l'epifonema, però, pel mateix, retòric, sense evadir-se de l'objecte i de la fórmula.

Llavors, en el trànsit del romanticisme cap a nous horitzons més realistes, a la recerca de la vida palpitant com a doll d'inspiració, una societat decadent representada pel seu estament més culte no parà massa atenció amb el poeta sevillà vibrant de nostàlgies, d'inquietuds, d'angoixes i de contradiccions íntimes. Va ésser el poble més senzill qui, de primer antuvi, s'identificà amb Gustau Adolf, anticipant-se a la crítica dels entesos, que no sol pas decantar-se per proximitats excessives. Bécquer o, millor, G. Adolf Domínguez Bastida, és el darrer dels romàntics, però, a la vegada, és també com el besllum d'un altre cicle de poesia, vaporosa, com entre calitges nòrdiques, impalpable, d'una immaterialització quasi absoluta. Bécquer pressent Ramon Jiménez. Voldria escriure—diu en un dels seus poemes—

**con palabras que fuesen, a un tiempo,
suspiros y risas, colores y notas,**

sense que no res existeixi fora d'ell mateix o que no sigui la projecció de la seva persona, fins a convertir el seu contorn en el més íntim ressò de la seva ànima.

Bécquer tendeix cap a la poesia pura, a expressions indefinibles, com si la paraula ondulés entre conceptes ingràvids, però donant-se la particularitat de que els qui menys semblaven tenir les condicions precises per entendre'l, foren els qui primer li aixecaren el seu pedestal; un pedestal que, per estranya paradoxa, no escantellaren pas les imitacions pedestres, ni la popularitat més vulgar, ni les melodies de músics de carrer, ni els epistolaris amorosos de tot un segle, per suplir, amb conceptes del poeta, el que, sense saber-ne, volien dir els enamorats platònics en llurs complantes, amara-des de sentiment.

El cognom de Bécquer prové de Flandes i hom pot llegir-lo a la catedral de Sevilla, damunt el reixat de la capella de Sant Jaume: "Aquesta capella i aquest enterrament són de Miquel i Adam Bécquer i de llurs hereus. Va acabar-se l'any 1622". El darrer varó que dugué el cognom fou Martí Bécquer, casat amb Úrsula Díez de Tejada, pares de Mencia Bécquer, la qual, desposada amb Julià Domínguez, és la besàvia paterna del nostre poeta.

Amb tot i això, Josep Domínguez, nét de Julià i Mencia (fill d'Antoni Domínguez i de M.^a Antònia Insausti), va nomenar-se, sempre, Josep Domínguez Bécquer, i Bécquer, simplement, es digueren els seus fills Valerià i Gustau Adolf, haguts del seu matrimoni amb Joaquima Bastida Vargas. ¿Fou perquè els Bécquer van pertànyer a una família de la noblesa de Flandes, l'heràldica de la qual figura a la capella de què parlàvem? És molt possible.

Josep Domínguez Bécquer tenia un taller de pintura i, malgrat d'haver mort molt jove (comptava 36 anys), els seus dos infantons, nascuts 7 i 5 anys abans, també es decantaren pel conreu de l'art pictòric, principalment—quant a Valerià—sota el mestratge del seu oncle Joaquim Domínguez Bécquer, així mateix artista. I si els dos començaren a orientar-se, com moguts per una mateixa vocació, cap uns mateixos horitzons, un amor més que fraternal havia de lligar-los per sempre, com si un fós l'ombra de l'altre. Poc va ésser que Gustau Adolf, més captivat de les seves aficions autèntiques, torcés el camí per dedicar-se a la ploma, ni que Valerià, destríssim dibuixant i excel·lent colorista, pelegrinés per pobles i viles de Castella, d'Aragó i Bascònia, per tal de captar escenes de la vida real i d'ambient costumista, a **plein-air**, a imitació de Monet i de Pissarro. Gustau Adolf va traslladar-se a Madrid, on obtingué del Govern un càrrec burocràtic de censor de novel·les, i a Madrid el segueix Valerià, on el mateix govern el pensiona per l'estudi de tipus i costums del país, en el qual frueix de càlid renom. Als dos anys els ve la cessantia com a conseqüència de la revolució del 68, però els dos continuen junts a la revista "La Il·lustración de Madrid"; Valerià, amb els seus dibuixos del tarannà de la seva obra, i Gustau, amb la glossa de cada un d'ells i la direcció literària de la publicació. Fins la mort no els separa: Valerià lliura el seu esperit el 23 de setembre de l'any 1870, víctima de rapidíssima malaltia. Gustau, plorant la seva absència, el segueix als dos mesos justos. I passen els anys. Les despulles dels dos són portades a la llur ciutat nadiua. La glòria del poeta, esclatant llavors, empal·lideix la del pintor, tant i tant estimat als seus dies, i tingut pel Gavarni espanyol. En ésser reconeguts els restes, mans femenines abocaren al taüt de Gustau una garba de clavells vermells. Però el qui fou Director de la Biblioteca Nacional, F. Rodríguez Marín, en separà un grapat per depositar-lo damunt de les cendres de Valerià perquè, amb Gustau, fou un mateix ésser i com una corda més d'una mateixa lira.

La poesia bacqueriana, tal volta semblant—ben discutible—a la d'Heine, assolí plena reviviscència a tots